

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พันเอก ชัยวัฒน์ ศิริวรรณ

รองผู้บังคับการกรมสนับสนุน กองพลทหารราบที่ 11

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2563

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย	พันเอก ชัยวัฒน์ ศิริวรรณ
เรื่อง	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
วันที่	กันยายน 2563 จำนวนคำ : 7,490 จำนวนหน้า : 27
คำสำคัญ	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, โครงการพัฒนา ฯ
ชั้นความลับ	ไม่มีชั้นความลับ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา รูปแบบและกระบวนการพัฒนาการ
ตลอดจนปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้าน
ความมั่นคง ในลักษณะของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ตามแนวทาง
พระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม อนุรักษ์และ
พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์ตลอดไป และเสริมสร้างความมั่นคงให้เกิดตาม
แนวชายแดนโดยใช้กำลังประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยทหาร จนสามารถเกิดเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวในโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโครงการพัฒนาอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแบบยั่งยืน คือ ความคุ้มค่าที่ไม่ใช่ผลกำไร แต่
เป็นการที่ประชาชนในพื้นที่ที่มีความอยู่ดี กินดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนมีความ
เข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรและระบบนิเวศในท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน
ระดับจังหวัดร่วมการดำเนินกลยุทธ์ ในด้านเศรษฐกิจ สังคมทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
ด้านความมั่นคง และด้านบริหารการจัดการ เพื่อให้การท่องเที่ยวโครงการพัฒนาอัน

เนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นไปตามวิสัยทัศน์ “เมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เปิดประตูสู่ตะวันตก ยกระดับคุณภาพชีวิตพัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืน บนพื้นฐานแห่งความพอเพียง” ซึ่งสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง สามารถดำรงรักษาความเป็นชาติที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ABSTRACT

AUTHOR: Colonel Chaiwat Siriwan

TITLE: Development of Tourist Attractions of The Royal Development Projects in Mae Hong Son Province

DATE: September, 2020 **WORD COUNT:** 7,490 **PAGES:** 28

KEY TERMS: Development of Tourist, Royal Development Projects

CLASSIFICATION: Unclassified

This personal research aims to study Patterns and development processes, including important factors affecting the development of tourist attractions of the Royal Development Projects in Mae Hong Son province that responds to the 20-year national strategy for security in the aspect of sustainable tourism. In accordance of the initiative of His Majesty the King Bhumibol Adulyadej who had visited the people in Mae Hong Son province with cares for stability and his subjects. The People Professional Development Center was established and it is the origin of the Royal Development Projects of Mae Hong Son Province which aims to improve the lives of the people both economically and socially in order to preserve and develop abundant natural resources and to strengthen security along the country's border by using people and military together with various developments until there become tourist attractions in the Royal Development Projects in Mae Hong Son province. As there is need to develop people in each locality to participate and be ready for changes in environmental security, economy, society, natural resources and the environment. From this research, it is found that factors which will support sustainable tourism development of the Royal

Development Projects in Mae Hong Son Province are the non-profit value. But it is the well-being of the people in the area that can have good lives, including understanding the conservation of local resources and ecosystems ,collaborate with relevant provincial departments to progress the strategies for Economic, Society, Resources and Environment Security, and management administration in order to provide tourism for The Royal Development Projects in Mae Hong Son province according to the vision said "The city of ecotourism, open the door to the west, enhance the quality of life, develop the economy to be sustainable on the basis of sufficiency " Which can thrive the national strategy for security, and to maintain a steady of the nation, economy, society and culture with stability, prosperity and sustainability.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเชิงยุทธศาสตร์เรื่อง “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์ วิทยาลัยการทัพบก และคุณูปการของหลายท่าน ซึ่งให้การสนับสนุนผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มต้นงานวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ พันเอก ดร. ธัชกร ภูพัฒน์ดล อาจารย์ที่ปรึกษาเอกสารวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ พลเอก ภาณุวัชร นาควงษ์ม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ที่มีคุณูปการอย่างสูงในการสร้างประสบการณ์ชีวิตและแนวคิดในการปฏิบัติหน้าที่ให้กับผู้วิจัยอย่างเต็มความสามารถเสมอมา

ขอขอบพระคุณ พลเอก จิตตศักดิ์ เจริญสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาพิเศษ พันเอกฉกาจ ชันดี ประธานกรรมการ ตลอดจนคณะกรรมการทุกท่านในการสอบเอกสารวิจัยส่วนบุคคล ที่ได้ให้ความกรุณาในการแก้ไขงานวิจัย รวมทั้งเสียสละเวลาในการเป็นกรรมการสอบครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ พลตรีมหศักดิ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก และคณะอาจารย์วิทยาลัยการทัพบกทุกท่านที่ได้กรุณาที่ให้การสนับสนุนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และประสบการณ์ที่สำคัญ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ช่วยให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ตลอดจนนักศึกษาวิทยาลัยการทัพบก รุ่นที่ 65 ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและกำลังใจในการทำวิจัยนี้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และสมบูรณ์ สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารวิจัยฉบับนี้จะประโยชน์สำหรับกับวิทยาลัยการทัพบกหน่วยจัดการศึกษา อื่นๆ ตลอดจนกองทัพ และประเทศชาติต่อไป

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

"...การที่จะให้งานประสานกัน เพื่อช่วยให้ งานของทุกฝ่าย ดำเนินก้าวหน้า ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว นั้น ทุกฝ่ายจะต้อง ไม่แบ่งแยกกัน ไม่แย้งประโยชน์ ไม่แย่งความชอบ กัน แต่ละฝ่ายแต่ละ คนต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งหวัง ผลสำเร็จใน การงานเป็นใหญ่ยิ่งกว่า สิ่งอื่น..."

ความตอนหนึ่ง ในพระบรมราโชวาท
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
เชียงใหม่ วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2522¹

ในห้วงศตวรรษที่ 21 ประเทศไทย และทั่วโลกกำลังเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่
ซับซ้อนในทุกมิติอย่างรวดเร็ว จึงมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)
เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะยาว พร้อมการปฏิรูปและการพัฒนา
ระบบการบริหารราชการแผ่นดินในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ
ยกระดับคุณภาพและนำพาประเทศไทยให้บรรลุความรุนแรงของสภาพปัญหา สามารถ
เปลี่ยนผ่านไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ใหม่ของโลกได้¹ ด้วยการพัฒนาตามหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบหรือกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
(Sustainable Tourism) ตามแนวทางพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช ในหลวงรัชการที่ 9 ในโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ด้วยเห็นว่าเป็นจังหวัดที่เป็นพื้นที่ติดแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐแห่ง
สหภาพเมียนมา อาจมีปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศ ในรูปแบบของภัยคุกคามรูปแบบใหม่
(non- traditional security threats) เช่น โรคอุบัติใหม่ อาชญากรรมข้ามชาติ ยาเสพติด
และการก่อการร้าย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติรวมถึงทิศทางการพัฒนา

ประเทศในระยะยาว ดังนั้นการบริหารจัดการในพื้นที่ดังกล่าว การบริหารจัดการความมั่นคงในพื้นที่ตามแนวชายแดน ที่มีมาอย่างต่อเนื่องสิ่งหนึ่ง คือ การดำเนินการตามโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ แก้ปัญหาความยากจน มุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้เป็นหลัก เมื่อชุมชนเข้มแข็งพร้อมดีแล้ว ก็จะมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ที่จำเป็น เช่น เส้นทางคมนาคม ฯลฯ มีการจัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม เดินทางสะดวก และปลอดภัย ลดปัญหาการอพยพโยกย้าย ส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการเตรียมชุมชนให้พร้อมต่อการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างเป็นขั้นตอนนี้ทรงเรียกว่า “การระเบิดจากข้างใน”²

จากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ผู้วิจัยพบว่า ความต้องการในตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมีสูงชันมาก เนื่องจากกระแสอนุรักษ์ระบบนิเวศน์เพื่อคงความหลากหลายทางสายพันธ์ และความตื่นตัวในการป้องกันและแก้ไขสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change) และจากความต้องการในพัฒนาประชาชนในแต่ละท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมีความต้องการศึกษาสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ แนวทาง ปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมตลอดจนค้นหาสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน อันเป็นพื้นที่ที่สำคัญทางยุทธศาสตร์จังหวัดหนึ่ง หากสามารถสร้างแนวทางการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนได้ จะสามารถเป็นการปฏิบัติการอีกด้านหนึ่งในการร่วมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง สามารถดำรงรักษาความเป็นชาติที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีความอยู่ดีมีสุขอย่างถาวร

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เดิมเรียกว่า "โครงการตามพระราชดำริ" หมายถึง โครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริ เป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาลฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร นำไปพิจารณาวางแผนปฏิบัติ ซึ่งปกติจะมีการดำเนินงาน 2 ลักษณะ คือ (1) เป็นโครงการที่มีลักษณะเป็นงานด้านวิชาการ มีการศึกษา ทดลองวิจัยเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนา และ (2) โครงการที่มีลักษณะในการป้องกันแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนและสนองความต้องการของประชาชน ปัจจุบันโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตาม "ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.2534" (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2546) โดยมีโครงการพัฒนาด้านต่างๆ ที่ดำเนินการเสร็จสิ้นภายในระยะสั้นและระยะยาว กระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศมากกว่า 4,500 โครงการ/กิจกรรม โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ 2525 ถึง ปัจจุบัน แยกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำ, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, การเกษตร ส่งเสริมอาชีพ, การคมนาคม/สื่อสาร, สาธารณสุข, สวัสดิการสังคม, และโครงการสำคัญและอื่นๆ³

กองทัพบก ได้สนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และ พระบรมวงศานุวงศ์ โดยให้ความสำคัญสูงสุด ต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยเร็วที่สุด โดยการใช้กำลังพล และทรัพยากรที่มีอยู่ เข้าร่วมดำเนินการในโครงการฯ ในบทบาทต่างๆ อาทิ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการโดยตรง และสนับสนุนส่วนราชการอื่น เป็นแกนกลางในการประสานงานกับส่วนราชการต่างๆ ที่เข้าร่วมดำเนินการ ซึ่งได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยได้จัดตั้งสำนักงานประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและความมั่นคงกองทัพบก เป็นหน่วยจัดตั้งเฉพาะกิจ ใช้นามย่อว่า "สปร.ทบ." มีหน้าที่ประสานงาน ติดตาม กำกับดูแลให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุนการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กับหน่วยขึ้นตรงต่อกองทัพบก ที่รับผิดชอบดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งงานอื่นๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย เพื่อให้เป็นไปตามนโยบาย/สั่งการของผู้บังคับบัญชา⁴

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในความรับผิดชอบของกองทัพบก มีจำนวนทั้งสิ้น 127 โครงการ โดยแบ่งกลุ่มงานหลักที่สำคัญได้เป็น 4 กลุ่มงาน ได้แก่

1. กลุ่มงานด้านความมั่นคง ให้ราษฎรมีความพร้อมในด้านการพัฒนาและให้สามารถดำรงชีพได้อย่างยั่งยืน และอย่างพอกินพอใช้ มีความสามารถในการปกป้องรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของตนเอง รวมทั้งสามารถแจ้งเตือน หรือให้ข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ เช่น โครงการจัดตั้งหมู่บ้านยามชายแดน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น
2. กลุ่มงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ให้กับราษฎรในรูปแบบต่างๆ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทำไร่นาสวนผสมตามทฤษฎีใหม่ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การขยายและเพาะพันธุ์สัตว์ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ เป็นต้น
3. กลุ่มงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการพระราชดำริในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการทำนุบำรุงและปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ อาทิ การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน สนับสนุนให้เกษตรกรเรียนรู้ เข้าใจวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน การจัดสรรและปฏิรูปที่ดิน การอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการอนุรักษ์สัตว์ป่า เป็นต้น
4. กลุ่มงานด้านลักษณะพิเศษ ได้แก่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญอื่นๆ ที่ครอบคลุมหลายกลุ่มงานหรือนอกเหนือ จากกลุ่มงานที่ระบุไว้ใน กลุ่มงานข้างต้น เช่น 3 โครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อเทิดพระเกียรติฯ โครงการห้วยแม่เพรียงตามพระราชดำริ โครงการชั่งหัวมันตามพระราชดำริ โครงการเกษตรรวมใจอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น (จัดสรรที่ดิน)⁵

แนวพระราชดำริ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” นำประโยชน์สุขสู่ประชาชน

เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เน้นให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้นำไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีแนวพระราชดำริ ในการพัฒนา และฟื้นฟูเพื่อความสมดุลและยั่งยืนของทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ เพื่อเป็นพื้นฐานความมั่นคง ทางอาหารในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ผลจากการพัฒนาที่ยั่งยืน⁶ เป็นที่มา ของโครงการพัฒนาต่าง ๆ สู่การสร้างประโยชน์และความสุขกับประชาชน แก้ปัญหาในแต่ละ พื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยมีความเจริญเป็นปึกแผ่นมั่นคง สังคมมีความสุข ร่มเย็น สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และ ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของสังคมไทย
2. การพัฒนาต้องตั้งอยู่บนหลักของภูมิสังคม สอดคล้องกับภูมิประเทศสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติที่อยู่รอบๆ รวมถึงค่านิยมของคนในพื้นที่ รวมถึงประเพณี วัฒนธรรม
3. การยึดหลักผลประโยชน์ของประชาชนและการได้รับการยอมรับ โดยโครงการส่วน หนึ่งมาจากความต้องการของประชาชน อีกส่วนหนึ่งมาจากการริเริ่มของพระองค์ สิ่ง ที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดคือผลประโยชน์ หรือส่วนได้ส่วนเสียของคนที่อยู่ในพื้นที่ ยึดหลัก ความคุ้มค่ามากกว่าคุ้มทุน
4. การบริหารจัดการโครงการอย่างมีระบบ โดยบูรณาการสหสาขาวิชามาประสาน การแก้ปัญหาอย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้อง
5. ยึดหลักความประหยัด โดยนำหลักการเศรษฐศาสตร์มาใช้สำหรับโครงการตาม แนวพระราชดำริ โดยจ่ายอย่างประหยัดที่สุดและได้ผลดี
6. การค้นคว้าทดลองวิจัย ศึกษา ทดลองปฏิบัติจนกว่าจะเกิดผลดีแล้ว จึงให้รัฐบาลเข้ามา รับงานต่อในภายหลัง
7. การสร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชน ด้วยแนวทางการพึ่งตนเอง ตามพระราชกระแส “ระเบิดจากข้างใน” คือการให้ครอบครัว ชุมชน หรือหมู่บ้านมีความเข้มแข็งก่อน แล้ว ระเบิดเอาความพร้อมภายในที่มีอยู่ข้างใน ทั้งความคิด ความร่วมมือ ความสามัคคี ออกมา พัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ ขยายการดำเนินงานออกสู่ภายนอก

8. ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จสำหรับเกษตรกร (One Stop Service for Farmers) โดยนำแผนงานส่วนราชการต่างๆ ประสานให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรมากที่สุด ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ประสานความร่วมมือทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาเพื่อกำหนดแผนงาน ร่วมการปฏิบัติและร่วมกันประเมินผลการทำงาน และสาธิตให้เกษตรกรได้เห็นถึงความสำเร็จ

9. การทำงานด้วยความซื่อสัตย์

10. การประสานงาน การผสมผสานดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกิจกรรมที่ยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรอย่างต่อเนื่อง

11. หลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ต้องมีความเข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนทั้งด้านกายภาพ จารีตประเพณีและวัฒนธรรม และผู้ร่วมงานมีความ “เข้าใจ” ตลอดจน “เข้าถึง” เพื่อนำสู่การปฏิบัติ และให้เขาอยากเข้าถึงเรา เป็นการสื่อสารสองทาง

12. การทำงานด้วยความ “รู้ รัก สามัคคี” อันเป็นพื้นฐานการทำงานในทุกเรื่อง ได้แก่ “รู้” สิ่งที่เป็นประโยชน์ตามสภาพที่เป็นความจริงของบ้านเมือง “รัก” ที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติ เมตตาอยากจะช่วยเหลือคนอื่น “สามัคคี” เป็นพลังเพื่อแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดี

13. หลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐบาลนำไปใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนไทยรู้เท่าทันและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ไม่หลงไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์⁷ โดยมีหลักสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ดังนี้

13.1 ให้ทำพอประมาณด้วยเหตุและผล ตามลำดับขั้นตอน

13.2 สร้างระบบคุ้มกัน สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน รอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการ

13.3 เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจคนในประเทศให้สำนึกใน คุณธรรม จริยธรรม และ ศีลธรรม

13.4 ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา รอบคอบ

13.5 สร้างความสมดุล พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน มุ่งให้คนช่วยเหลือตนเองได้ก่อน จึงช่วยเหลือกันในชุมชนของตนเอง และเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งจะสามารถขยายวงออกไปภายนอกชุมชนได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน⁸

โครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดชายแดนติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน มีพื้นที่ราบน้อย การคมนาคมไม่สะดวก ราษฎรที่อาศัยส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ได้แก่ ม้ง มูเซอ ลีซอ กระเหรี่ยง ลัวะ ไทยใหญ่ มีฐานะค่อนข้างยากจน มีวิถีการดำเนินชีวิตจากการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย การเลี้ยงสัตว์ หาของป่า รับจ้างขนยาเสพติด รับจ้างขนเสบียงอาหาร และยุทธปัจจัยให้แก่กลุ่มก๊กชาติต่าง ๆ ในพม่า ส่งผลให้เกิดปัญหาความมั่นคงของประเทศไทยบริเวณแนวชายแดน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาอาชีพของราษฎร” ขึ้นในพื้นที่จังหวัด โครงการต่างๆ ล้วนเป็นการช่วยเหลือราษฎรในเรื่องของการดำรงชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โครงการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาด้านการเกษตร โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ โครงการพัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพ โครงการพัฒนาด้านสวัสดิการสังคมและการศึกษา โครงการพัฒนาด้านความมั่นคง และโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ในการนี้กองทัพภาคที่ 1 และกองทัพภาคที่ 3 ร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอื่นๆ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริในการพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ของราษฎร^{9,10} โดยจัดให้มีโครงการพัฒนาตามพระราชดำริขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์ตลอดไป และเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้ เกิดตามแนวชายแดนโดยใช้กำลังประชาชนร่วมกับหน่วยทหาร เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในบริเวณพื้นที่ชายแดน ประกอบด้วยหลายโครงการย่อย แบ่งลักษณะของโครงการออกเป็น 7 ด้านหลัก ได้แก่ (1) โครงการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) โครงการพัฒนาด้านการเกษตร (3) โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ (4) โครงการพัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพ (5) โครงการพัฒนา

ด้านสวัสดิการสังคมและการศึกษา (6) โครงการพัฒนาด้านความมั่นคง และ (7) โครงการพัฒนา
ด้านการท่องเที่ยว¹¹

โครงการพัฒนาตามพระราชดำริในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่กองทัพบกัรบผิดชอบ

ในส่วนนี้กองทัพบกัรบผิดชอบ 2 โครงการหลัก ได้แก่ (1) โครงการศูนย์บริการและ
พัฒนากลุ่มน้ำปาย ตามพระราชดำริ (ศูนย์โป่งแดง) และ (2) โครงการศูนย์บริการและพัฒนาที่สูง
ปางตอง¹² ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นต้นแบบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
โครงการพัฒนาตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอนในงานวิจัยนี้ จากการศึกษาพบว่าทั้งสอง
ศูนย์ฯ มีการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกัน มีความแตกต่างกันในด้านของลักษณะภูมิประเทศ คือ
ศูนย์ฯ ปางตอง เป็นพื้นที่สูง แต่ศูนย์โป่งแดงเป็นพื้นที่ราบ ดังนั้น การทำการเกษตร หรือ
การประมงจึงมีความแตกต่างกันที่พันธุ์พืชที่ปลูก หรือพันธุ์สัตว์ที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสอง
ศูนย์ฯ มีวัตถุประสงค์ของโครงการที่เหมือนกัน คือ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร
ให้ดีขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม, เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร ธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์
ตลอดไป และเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้เกิดตามแนวชายแดนโดยใช้กำลังประชาชนมี
ส่วนร่วมกับหน่วยทหาร¹³ โดยมีรายละเอียดและเปรียบเทียบการดำเนินงาน พื้นที่ตั้ง และ
ลักษณะภูมิประเทศ ตลอดจนการดำเนินการเกษตรและการประมงตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะภูมิประเทศ และการดำเนินงานทางเกษตรของศูนย์ฯโป่งแดง และศูนย์ ฯ ปางตอง

การดำเนินงานโครงการฯ	ศูนย์ปางตอง	ศูนย์โป่งแดง
ที่ตั้ง	- ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	ฝั่งขวาของแม่น้ำปาย ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ลักษณะภูมิประเทศ	เป็นที่ราบสูงและหุบเขาระหว่าง ภูเขาสูงชัน พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขต ป่าสงวน	พื้นที่เกษตรกรรมมีอยู่ตามที ราบริมฝั่งของแม่น้ำปาย และ ลำน้ำสาขา

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะภูมิประเทศ และการดำเนินงานทางเกษตรของศูนย์ฯโป่งแดง และศูนย์ ฯ ปางตอง (ต่อ)

การดำเนินงานโครงการ ฯ	ศูนย์ปางตอง	ศูนย์โป่งแดง
ภารกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - วิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 ได้แก่ สถานีทดลองข้าว, สถานีวิจัย ทดสอบพันธุ์สัตว์, ศูนย์ส่งเสริม การเกษตร ที่สูง, โครงการชลประทาน, โรงเรียนร่วมเกล้าปางตอง และในพื้นที่ยังเป็นที่ตั้งเรือนประทับ แรมปางตอง - บริหารจัดการน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> การผลิต ทดลอง สาธิต และ ส่งเสริมการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่ลุ่ม ทำระบบส่งเสริมการใช้ เกษตรอินทรีย์ พัฒนาและรักษาสภาพแหล่งน้ำ เป็นที่ตั้งเรือนประทับแรมโป่งแดง
การเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย โดยใช้ พื้นที่ตามไหล่เขา ส่งเสริมการใช้ เกษตรอินทรีย์ โดยปลูกพืชและการ เลี้ยงสัตว์บนพื้นที่สูง - ผลิตและส่งเสริมการปลูกพืช พื้นที่สูง เช่น กาแฟ ชา สตรอเบอร์รี่, และการเลี้ยงสัตว์บน ที่สูง เช่น แกะ เป็นต้น - ดูแลและขยายพันธุ์ ไม้ ล่อ เพื่อใช้ประโยชน์ในพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม้ดอกไม้ประดับ ปลูกป่าเพื่อ ทำแนวกันไฟ - การอนุบาลและเลี้ยงสัตว์ น้ำจืด เช่น ปลาปลาแม่น้ำสาละวิน ปลากดคัง เป็นต้น - ร่วมกับศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์ สัตว์ในการติดตาม ตรวจสอบ กำกับ ดูแลให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไข ด้านศูนย์บำรุงพันธุ์

แนวคิดทฤษฎีด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีองค์ประกอบของกิจกรรมและธุรกิจด้านต่างๆ เช่น การขนส่ง ที่พักอาศัย ด้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนธุรกิจทางอ้อม คือ การผลิตสินค้า ของที่ระลึก ต่างๆ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในกิจกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง นอกจากทำให้เกิดการว่างงาน ประชากรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีการพัฒนาการขนส่งและคมนาคม ทันสมัย ตลอดจนมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ กิจกรรมโรงแรมที่พัก ศูนย์การค้า ร้านอาหาร เป็นต้น อีกทั้งยังทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนเป็นการช่วยเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและเกียรติภูมิของประเทศให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลก แสดงความเป็นเอกลักษณ์ในสถาบันชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดี นอกเหนือจากความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว ซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวต้องมียุทธศาสตร์¹⁴ ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จากสถานที่ ที่เกิดจากธรรมชาติ หรือที่มนุษย์สร้างขึ้น และจากเหตุการณ์ ซึ่งอาจเกิดจากคนในชุมชน หรือสถานที่นั้นๆ
2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสะดวกสบายที่เอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าพื้นที่ เช่น ระบบการขนส่ง การสื่อสาร และระบบสาธารณูปโภค
3. การเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ประกอบด้วยเส้นทางการคมนาคม ระบบการขนส่ง ยานพาหนะ

องค์ประกอบหลักทั้ง 3 ประการนี้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวแบบมวลชน แต่สำหรับการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มผู้สนใจ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยว นักผจญภัย นักวิชาการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ หรือปัจจัยพื้นฐานบางอย่าง อาจไม่มีความจำเป็นมากนัก เนื่องจากกลุ่มบุคคลนี้ต้องการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพใกล้เคียงธรรมชาติ และวัฒนธรรมดั้งเดิมมากที่สุด

จากมติเอกฉันท์ในของสหประชาชาติในการประชุม ครั้งที่ 21 พ. ศ. 2510 ซึ่งเป็นปีท่องเที่ยวสากลว่า¹⁵ การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มนุษยชาติต้องการที่สุด รัฐบาลของทุกประเทศและมนุษย์ทุกคนควรส่งเสริมสนับสนุน เป็นการเปิดโลกทัศน์ช่วยให้มนุษย์มีทัศนคติที่กว้างไกล สามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นจริง จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษา เป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างมนุษยชาติ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งระหว่างคนในชาติและนานาชาติ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ซึ่งส่งผลและมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

1. ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าส่งออกอื่นๆ
2. รายได้จากการท่องเที่ยวในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพชำระเงิน
3. เกิดกระจายรายได้สู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพมากมาย และเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว
4. มีบทบาทในการสร้างงานสร้างอาชีพอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการโดยเฉพาะ
5. มีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งผลต่อการกระตุ้นการผลิตซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมากเมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ
6. เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย
7. ไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต ไม่ต้องอาศัยสภาพภูมิอากาศเหมือนการเกษตร
8. ช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี นำความเจริญไปสู่ภูมิภาค เสริมสร้างสันติภาพ สัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดี จากการพบปะทำความเข้าใจกัน¹⁶

รูปแบบการท่องเที่ยว

องค์การท่องเที่ยวโลก มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้ 3 รูปแบบหลัก¹⁷ ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism)
  - 1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - 1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
  - 1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา
  - 1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
  - 1.5 การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์
2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism)
  - 2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
  - 2.2 การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี
  - 2.3 การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท
3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism)
  - 3.1 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
  - 3.2 การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา
  - 3.3 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย
  - 3.4 การท่องเที่ยวเชิงกีฬา
  - 3.5 การท่องเที่ยวแบบผจญภัย
  - 3.6 การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์
  - 3.7 การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว
  - 3.8 การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล
  - 3.9 การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม
  - 3.10 การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน

ในปัจจุบันผู้วิจัยพบว่ากระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน¹⁸ เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนและร่วมพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างมีศักยภาพและมีประสิทธิภาพ โดย Singapore Tourism Board ได้กำหนดแนวทางในการไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพไว้ 3 มิติ มุ่งให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวจะเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องทำให้เกิดอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ มีประสิทธิภาพ และเกิดองค์การนวัตกรรมขึ้น ทั้งยังต้องสามารถสร้างอาชีพที่ดีให้แก่คนในประเทศได้
3. มีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการทำให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

เพื่อรักษาการเติบโตของการท่องเที่ยว จำเป็นต้องใช้มาตรการวิธีการทางการตลาดที่มีผลตอบแทนเป็นตัวขับเคลื่อน เพิ่มความน่าดึงดูดใจให้แก่สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถพัฒนาได้ในระยะยาว¹⁹ ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวรวมถึงการจัดบริการอื่นๆ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตที่มีผลต่อการท่องเที่ยว เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาค ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น มีหลักการดังนี้

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม เป็นแนวทางในระยะยาว
2. การลดการบริโภคที่มากเกินไป (Reducing Over - consumption and Waste) เป็นการลดของเสีย ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมในระยะยาว และ เป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม (Maintaining Diversity) มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว ช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Integrating Tourism into Planning) ช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว
5. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น (Supporting Local Economic) โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ไม่เพียงทำให้เกิดการประหยัด แต่ ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย
6. การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว (Involving Local Communities) สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม และยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยว
7. การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ (Consulting Stakeholders and the Public) ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน
8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการท่องเที่ยว
9. การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลอย่างพร้อมมูล (Marketing Tourism Responsibly) จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย
10. การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking Research) เพื่อช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน²⁰

หลักการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว

การตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีตัวตน ผู้บริโภคไม่ได้สัมผัสสินค้า ก่อนตัดสินใจซื้อ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ปัจจัยที่ต้องนำมาพิจารณาในการพัฒนาการตลาด คือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การสื่อสารต่างๆ และเข้าถึงประชากรอย่างแพร่หลาย มีส่วนสนับสนุนให้ประชากรเกิดความสนใจในการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น หรือสามารถเดินทางได้มากขึ้น การตลาดเพื่อมุ่งเน้นประเด็นที่การตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยการวิจัยตลาดและการพยากรณ์ ความชอบหรือไม่ชอบของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลมากต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายของธุรกิจ โดยให้ความสำคัญของส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การพัฒนารูปแบบ และองค์ประกอบทางการตลาดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พัฒนารูปแบบการตลาดที่ให้ความสำคัญกับผู้บริโภคหรือลูกค้ามากขึ้น จนกระทั่งมีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย โดยเฉพาะในรูปแบบของสังคมออนไลน์จำนวนมาก ส่งผลให้รูปแบบการตลาดมีการพัฒนาโดยการผสมผสานเทคโนโลยีเหล่านี้ เพื่อเป็นการขับเคลื่อน หรือผลักดันคุณค่าสังคมและประชาสังคม ซึ่งการพัฒนารูปแบบทางการตลาดได้มีการพัฒนาตั้งแต่การตลาด 1.0 จนถึงการตลาด 3.0 โดยการพัฒนา รูปแบบทางการตลาดโดยสรุป ดังนี้

1. การตลาด 1.0 เป็นยุคที่การตลาดมุ่งเน้นสินค้าเป็นหลัก (The Product Centric Era) มุ่งเน้นการลดต้นทุนการผลิตสินค้า ให้มีปริมาณการขายเป็นจำนวนมาก เน้นการสื่อสารแบบ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ป้ายประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ เป็นต้น
2. การตลาด 2.0 เป็นยุคที่การตลาดที่มุ่งเน้นผู้บริโภค (The Customer-Oriented Era) มีสินค้าหรือบริการให้เลือกเป็นจำนวนมาก เป็นลักษณะของสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication)
3. การตลาด 3.0 เป็นยุคที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วยค่านิยม (The Values-Driven Era) เกิดการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) มีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าหรือบริการ²¹

การตลาดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสภาพธรรมชาติ โดยไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้รับการปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีโอกาสได้ศึกษาความเป็นอยู่ของคนในสังคม ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับคนในชุมชน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการตลาดการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ โดยมีแนวทางการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงแบบยั่งยืนดังนี้

1. ทำการตลาดการท่องเที่ยว ฯ แบบบูรณาการ ต้องดำเนินการภายใต้มิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับ การท่องเที่ยว ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและนักท่องเที่ยว
2. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในวันธรรมดา และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติให้มากขึ้น
3. ส่งเสริมการท่องเที่ยวฯ ให้กับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
4. สนับสนุนการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวและอุทยาน²²

ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ตลอดจนการดำเนินงานโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อพิจารณาจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นที่ตั้งของทั้งสองโครงการฯ จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันในสภาพภูมิประเทศ คือ ศูนย์โป่งแดง ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบ และศูนย์ฯ ปางตอง เป็นที่ราบสูงและหุบเขาซึ่งอยู่ระหว่างภูเขาสูงชัน ทำให้มีพื้นที่ในการทำการเกษตรน้อยกว่า โดยทั้งสองศูนย์มีการดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนในพื้นที่ให้สามารถทำการเกษตร และการประมงเพื่อให้อาชีพทำกินพึ่งพาตนเองได้ ลดการทำเกษตรแบบไร้เงื่อนไข หรือปลูกพืชเสพติด จากนั้นจึงพัฒนาในองค์ประกอบและโครงสร้างต่างๆ ให้เกิดความสะดวกในการคมนาคม จากการที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย มีวัฒนธรรมท้องถิ่นเฉพาะ มี

ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และจากผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่เป็น
ผลิตผลทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์การเกษตรแปรรูป เพื่อจำหน่ายให้กับ
นักท่องเที่ยว ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้พื้นที่บริเวณศูนย์ฯ มีธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ และสวยงาม
เป็นสิ่งดึงดูดใจมากขึ้น

ด้วยวิสัยทัศน์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน “เมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เปิดประตูสู่
ตะวันตก ยกกระดับคุณภาพชีวิตพัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืนบนพื้นฐานแห่งความพอเพียง”
และการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์แนวโน้มของยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาจังหวัด
แม่ฮ่องสอน ปี พ.ศ. 2558 – 2561 ที่ได้จัดทำตามประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวคุณภาพในเชิงนิเวศวิถีชีวิต
และสุขภาพ
2. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนากการค้า การลงทุน และการค้าชายแดน
3. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาคคน สังคม การบริการ
ภาครัฐ และพลังงานทดแทน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต
4. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการ อนุรักษ์ พื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
โดยเฉพาะป่า น้ำ และ หมอกควันไฟป่า
5. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงภายในและตามแนว
ชายแดน²³

จากประเด็นยุทธศาสตร์ ผู้บริหารจังหวัด เสนอให้ กำหนดการพัฒนาใน 3 ประเด็น ได้แก่

1. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพในเชิงนิเวศ วิถีชีวิต และสุขภาพ การผจญภัย
2. ด้านส่งเสริมและพัฒนากการค้า การลงทุน และการค้าชายแดน
3. ด้านการจัดการ อนุรักษ์พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ ป่า น้ำ
และหมอกควันไฟป่า²⁴

จากแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความสอดคล้องกับ
รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) คือ การพัฒนาทรัพยากร

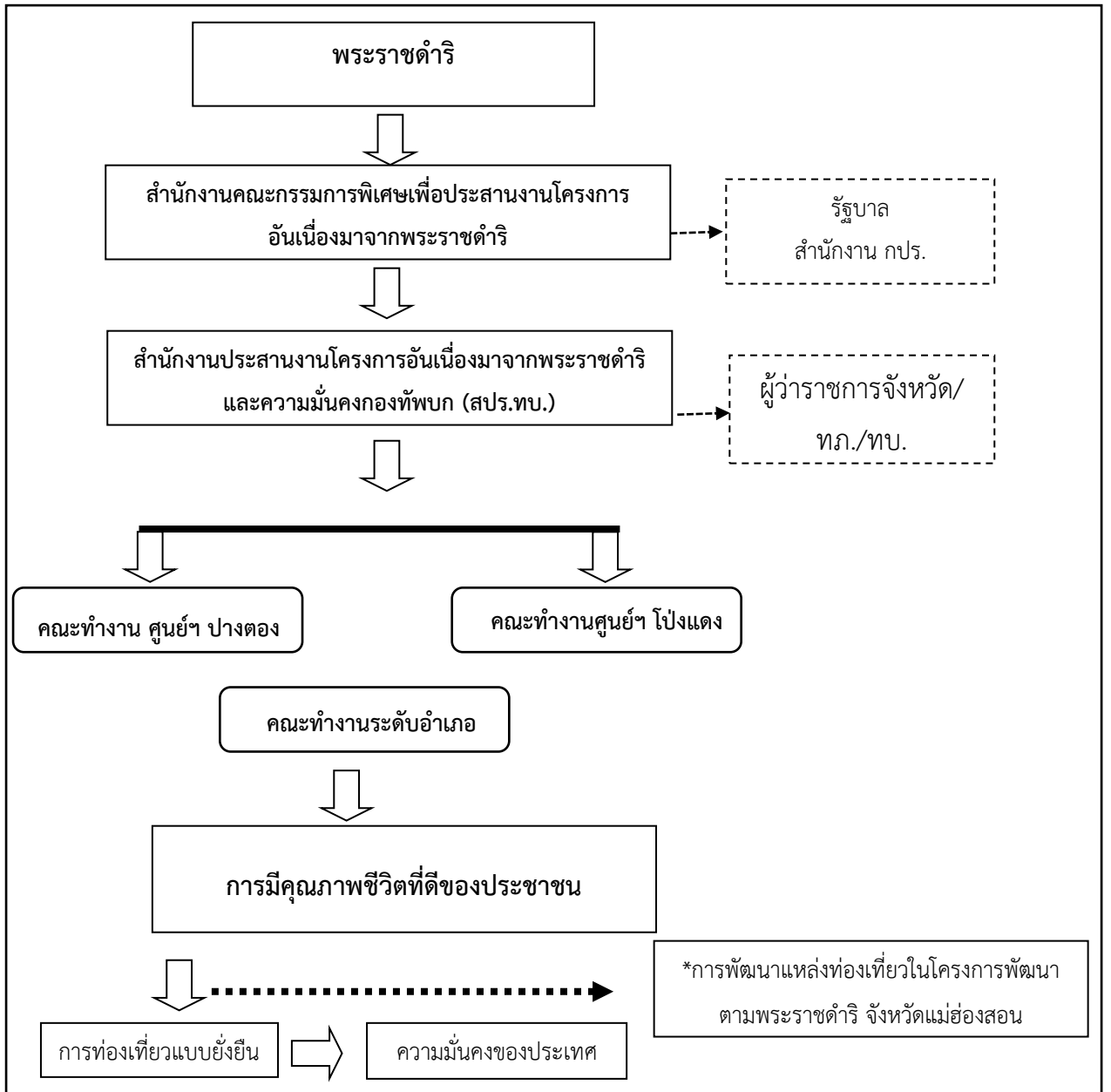
การท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด สามารถคงความเป็นเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้ได้มากที่สุด ส่งผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้ยาวนานที่สุด ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ซึ่งมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเกษตร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในงานวิจัยนี้ จะไม่ใช่กลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวในเชิงธุรกิจ ด้วยวัตถุประสงค์หรือผลกำไรในเชิงเศรษฐกิจ อันไม่สอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ ซึ่งไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดหรือประเทศ (gross domestic product: GDP) เน้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เพิ่มความสมบูรณ์ของทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพ เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หมู่บ้านเข้มแข็งปลอดภัยเสถียร เกิดความสงบเรียบร้อยในชุมชน การค้าการลงทุนในจังหวัดจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ค่อยๆ สร้างความเข้มแข็งจากภายในระบอบออกสู่ภายนอก การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่จะสามารถตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง

องค์ประกอบ และปัจจัยที่มีผลสำคัญต่อการท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

องค์ประกอบ และปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวฯ มีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ เป็นการดำเนินการร่วมกันในทุกมิติเพื่อตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง ไม่สามารถขาดปัจจัยอันใดอันหนึ่งได้ ดังต่อไปนี้

1. ให้ทุกฝ่ายร่วมกันทำงานในเชิงบูรณาการ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านประกอบกับการกำหนดแผนงานหรือโครงการต่างๆ ต้องดูปัจจัยพื้นฐาน และเป็นสิ่งที่ราษฎรต้องการ สามารถดำเนินการด้วยตนเองเป็นหลักก่อนการลงทุนในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ให้สะสมทุนของตนเองหรือของกลุ่มด้วยการออมทรัพย์ และจัดตั้งเป็นระบบสหกรณ์ในที่สุด
2. การให้บริการกับประชาชนแบบ ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จสำหรับเกษตรกร (One Stop Service for Farmers) เป็นการนำเอาแผนงานของส่วนราชการต่างๆ มาประสานกัน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าที่เป็นผลผลิต และในรูปแบบการบริการต่อนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวเองผ่านสื่อโซเชียลต่าง ๆ
3. รูปแบบการจัดองค์กร และจัดระบบการบริหารงาน การดำเนินงานของโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ชัดเจน ระหว่างหน่วยงานต่าง มุ่งสู่การพัฒนาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดองค์กร และจัดระบบการบริหารงานโครงการฯ

จากภาพที่ 1 มีขั้นตอนการดำเนินงานในลักษณะการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อการมีคุณภาพชีวิตของประชาชน และร่วมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ดังนี้

1. เมื่อรับพระราชดำริมาแล้ว คณะทำงานโครงการส่วนพระองค์ซึ่งมีผู้อำนวยการโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ เป็นผู้รับผิดชอบจะกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริ
2. คณะทำงานในระดับพื้นที่ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน นำนโยบายมากำหนดเป็นแผนงานหรือโครงการต่างๆเพื่อนำไปปฏิบัติ โดยคณะทำงานของศูนย์ต่างๆ
3. คณะทำงานระดับในระดับพื้นที่ จะมีการประชุม การตรวจงาน และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน อย่างต่อเนื่อง
4. งานด้านยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคง

เนื่องจากทั้งสองศูนย์ฯ เป็นพื้นที่ติดแนวชายแดน จึงดำเนินการพัฒนาด้านความมั่นคงควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ โดยมีงานที่สำคัญ 3 ประการ และเป็นต้นแบบในการดำเนินการในปัจจุบันตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง ทั้งทางทหาร เศรษฐกิจ และสังคม ดังนี้

1. การจัดตั้งหมู่บ้านตามแนวชายแดน เพื่อรวบรวมราษฎรให้เข้ามาอยู่รวมกัน และนำงานจากศูนย์ต่างๆ เข้าไปพัฒนาความเป็นอยู่ ซึ่งหมู่บ้าน บ้านปางตอง เป็นหนึ่งในที่ตั้งสำคัญทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นช่องทางผ่านเข้า - ออก ระหว่างชายแดนไทย - พม่า
2. ทำการฝึกกำลังประชาชนในหมู่บ้านตามแนวชายแดนอย่างต่อเนื่อง เพื่อฝึกกำลังประชาชนให้รู้จักป้องกันตนเอง พัฒนาระบบการต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จ ทำให้เกิดความปลอดภัย และเป็นแหล่งข่าวให้กับทางราชการได้
3. การสร้างฝายทดน้ำทางยุทธศาสตร์ตามแนวชายแดน โดยกรมชลประทาน เพื่อใช้ในยามที่มีเหตุการณ์ หรือมีการอพยพราษฎรตามแนวชายแดน ซึ่งดำเนินการสนอง แนวพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง และได้ขยายผลการสร้างฝายทดน้ำทางยุทธศาสตร์ตามช่องทางสำคัญตลอดแนวชายแดน²⁵

แนวทางการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาโครงการพัฒนาอันตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศไทยด้านความมั่นคง จากแผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี พ.ศ. 2561 - 2565 มีการดำเนินใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและความมั่นคง และด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม²⁶ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรแยกการดำเนินการในด้านสังคม และด้านความมั่นคงออกจากกัน เพื่อการกำหนดกรอบการปฏิบัติที่ชัดเจนและมีมิติในทางลึกมากขึ้น และเพิ่มด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการด้านความมั่นคงพื้นที่ชายแดนให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และร่วมบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ การกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาฯ ขึ้นใหม่นี้ จะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถตอบสนองการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รายละเอียดตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 กลยุทธ์การดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในโครงการ ฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อตอบสนองการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ปี 20 ด้านความมั่นคง

กลยุทธ์การพัฒนา	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	ผลลัพธ์
1. เศรษฐกิจ	เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และการแข่งขันเชิงเศรษฐกิจพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน	การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน -เชิงอนุรักษ์/เชิงนิเวศน์ -เชิงเกษตร -เชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น	บริหารจัดการทรัพยากรทุกด้านร่วมกับราษฎรในชุมชน และองค์กรที่รับผิดชอบ ประชาชนได้รับผลตอบแทน รู้สึกรักหวงแหนท้องถิ่น ลดของเสียตลอดจนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

ตารางที่ 2 กลยุทธ์การดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในโครงการ ฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
เพื่อตอบสนองการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ปี 20 ด้านความมั่นคง (ต่อ)

กลยุทธ์การพัฒนา	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	ผลลัพธ์
		<p>การเกษตร และ การประมง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเกษตรสำหรับพื้นที่สูง ชั้น 	<p>หน่วยงานที่รับผิดชอบร่วม พัฒนาการเกษตรและพื้นที่พืช ให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ (พื้นที่ราบและพื้นที่สูง) พัฒนาการประมง ปศุสัตว์แบบ เกษตรทฤษฎีใหม่ประชาชน พึ่งพาตัวเองได้อย่างยั่งยืน</p>
		<p>การค้าในพื้นที่ตามแนว/ ชายแดน</p> <ul style="list-style-type: none"> - สินค้า OTOP - สินค้าอุปโภค บริโภค - การบริการ - ที่พัก 	<p>ส่งเสริมให้ประชาชนมีการซื้อ ขายสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นของ ตนเองและถูกกฎหมายเป็นการ กระตุ้นเศรษฐกิจทั้งในระดับ ท้องถิ่นและระดับ ประเทศ ส่งผลต่อ ความใกล้ชิดความ ร่วมมือระหว่างกันในด้านต่างๆ มากขึ้น</p>
		<p>การคมนาคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เส้นทาง,วิธีการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยว - ความสะดวกสบาย - ความปลอดภัย 	<p>ความสะดวกสบาย ความคล่องตัว และทางเลือกในการเดินทาง เพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนความปลอดภัยจากการ เดินทางของเส้นทางในทุกด้าน</p>
		<p>การศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถาบันชาติ ศาสนา พระ มหากษัตริย์ - ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น - การเข้าถึงบริการทาง สาธารณสุข - การพัฒนาศักยภาพเด็ก และเยาวชน 	<p>ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าถึง บริการของภาครัฐด้านการ ศึกษา การสาธารณสุข และ โครงสร้างพื้นฐาน มีจิตสำนึก สร้างความเข้าใจ ห่วงแหน รักษาทรัพยากรของชุมชน รู้บทบาทตนเอง ลดความ ขัดแย้งทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน</p>

ตารางที่ 2 กลยุทธ์การดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในโครงการ ฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
เพื่อตอบสนองการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ปี 20 ด้านความมั่นคง (ต่อ)

กลยุทธ์การพัฒนา	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	ผลลัพธ์
2.ด้านสังคม	เพื่อสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง อย่างยั่งยืน	การศึกษา - สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ - ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น - การเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข -การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน	ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าถึงบริการของภาครัฐด้านการศึกษา การสาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐาน มีจิตสำนึก สร้างความเข้าใจ ห่วงแหนรักษาทรัพยากร ของชุมชน รับผิดชอบต่อตนเอง ลดความขัดแย้ง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน
3.ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของทุกภาคส่วน	บำรุง รักษา ป่าไม้ - ทรัพยากรป่าไม้ - การบริหารจัดการน้ำดิน - พัฒนาสิ่งแวดล้อม - ส่งเสริม/พัฒนาการใช้พลังงานทดแทน	รักษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่าและสมดุขย์ของระบบนิเวศน์ ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และเป็นแหล่งอาหารของชุมชน โดยประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานรับผิดชอบ ป้องกันลดการเกิดภัยธรรมชาติ เช่น ไฟป่า โคลนถล่ม เป็นต้น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
4 .ด้านความมั่นคง	เพื่อป้องกันและลดภัยคุกคามตลอดจน ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงของชาติ	ความมั่นคงตามแนวชายแดน - การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด - การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน - ป้องกัน และปราบปรามลักลอบเข้าเมือง - แรงงานผิดกฎหมาย - การค้ามนุษย์และอาชญากรข้ามชาติ	ลดปัญหาขัดแย้งบริเวณแนวชายแดนจากการสู้รบปัญหาชนกลุ่มน้อยปัญหายาเสพติด อาวุธสงครามการลักลอบตัดไม้โคกระบาดที่ไม่สามารถควบคุมได้ ประชาชนป้องกันตนเองได้ส่งข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานความมั่นคง ร่วมพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพื่อให้การบริหารจัดการด้านความมั่นคงเป็นไปอย่างมีเอกภาพ

ตารางที่ 2 กลยุทธ์การดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในโครงการ ฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อตอบสนองการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ปี 20 ด้านความมั่นคง (ต่อ)

กลยุทธ์การพัฒนา	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	ผลลัพธ์
5.ด้านบริหารการจัดการ	เพื่อให้การบริหารจัดการด้านความมั่นคงพื้นที่ชายแดนของประเทศเป็นไปอย่างมีเอกภาพ	การบูรณาการโครงการต่างๆ ของแต่ละหน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบ	นำหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม และหลักการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการจัดการปัญหา บูรณาการการทำงานร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่างเคียงให้มากขึ้น ปรับปรุงระเบียบต่างๆ ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ มีศูนย์อำนวยความสะดวกพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
		การมีส่วนร่วมของประชาชน	เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในทุกระดับ

บทสรุป

1. จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา และวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลตลอดจนสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ เชิงเกษตร เชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น จะสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันมีกระแสความนิยม การท่องเที่ยวในลักษณะนี้เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน²⁷ เป็นการทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของคนใน

ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบนิเวศน์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหูเป็นตาให้กับหน่วยงาน ด้านความมั่นคงของรัฐ เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชน หลักการท่องเที่ยวลักษณะนี้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวโครงการตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระราชประสงค์ คือ “ยึดหลักความคุ้มค่ามากกว่าคุ้มทุน” ผลที่ได้จากการพัฒนาส่งผลต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการพัฒนาให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

2. องค์ประกอบ และปัจจัยที่สำคัญมีผลต่อการท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน และสามารถใช้เป็นโมเดลในการตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้น ต้องมีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และบริหารจัดการ รายละเอียดตามที่กล่าวไปแล้ว อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในทุกด้าน ตลอดจนได้ความร่วมมือสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานโครงการ ฯ ร่วมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นที่ยั่งยืน ประชาชนมีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ใช้วัฒนธรรมชุมชนทั้งอาชีพและประเพณีให้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายของที่ผลิตได้มากขึ้น และมีการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจนเป็นที่ยอมรับ เกิดการกระจายรายได้ไปสู่สมาชิกชุมชนอย่างทั่วถึงอันเป็นหัวใจของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน²⁸

3. กลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนไปสู่การท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการรักษาพัฒนาและปรับปรุงทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนรวมทั้งการพัฒนาด้านการตลาดการท่องเที่ยว การสร้างพัฒนาและปรับปรุงกลไกเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ต้องมีการประเมินโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งจากคนในชุมชนและหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนวัดระดับความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดความต้องการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและบริบทของท้องถิ่นเป็นหลัก มีการศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น²⁹ อันเป็นการปฏิบัติที่มีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว และเป็นแนวทางในการขับเคลื่อน การบริหารจัดการไปสู่การ

ท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชน ยึดหลักความคุ้มค่ามากกว่าต้นทุน สามารถตอบสนองต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานในกองทัพบกที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการพัฒนาตามพระราชดำริต่าง ๆ ควรมีการนำแนวทางการและรูปแบบพัฒนา มาร่วมบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการร่วมทำแผน โครงการ ตลอดจนตัวชี้วัดความสำเร็จเพื่อนำสู่ การปฏิบัติ ในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน
2. กองทัพบกสามารถนำรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ สู่การขยายผลให้กับหน่วยงานและกำลังพล เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในภารกิจของกองทัพบก ที่สนับสนุนและสอดคล้องกับภารกิจในด้านความมั่นคงทางทหาร
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความรักความหวงแหนต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ช่วยสอดส่องเป็นหูเป็นตาในด้านความปลอดภัยตามแนวชายแดนอย่างจริงจังและต่อเนื่องร่วมกับหน่วยงานด้านความมั่นคงในระดับจังหวัดและท้องถิ่น
4. พัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในเชิงรุก โดยองค์กรต่างๆ และส่วนปกครองท้องถิ่น จัดทำแผน โครงการ ที่จะส่งเสริมอาชีพ และการพัฒนาทางสังคม วัฒนธรรมของคนในชุมชนไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ส่งเสริมการพัฒนาการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาการส่งเสริมอาชีพโดยใช้วัตถุดิบและปัจจัยในประเทศ ให้ความรู้ประชาชนในพื้นที่ให้เห็นถึงความสำคัญในด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและการบริการนักท่องเที่ยวความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการเดินทางมาท่องเที่ยว และมีความประทับใจ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และรายได้ของประชาชนในพื้นที่
6. ประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยว (Promotion) นักท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการจัดงานประเพณีหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจ
7. พัฒนาการศึกษาวิจัยในด้านการประเมินผลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อสามารถปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ¹ พระบรมราชโองการ พระราชดำรัส ในหลวง ร.9 เกี่ยวกับการบริหารประเทศ [อินเทอร์เน็ต]. ไทยโพสต์. [เข้าถึงเมื่อ 9 มิถุนายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaipost.net/main/detail/29040>
- ² ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนนา. การบริหารจัดการด้านความมั่นคงพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย [อินเทอร์เน็ต]. รัฐสภาไทย [เข้าถึงเมื่อ 2 มิถุนายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.parliament.go.th>
- ³ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.rdpb.go.th>
- ⁴ สปรทบ. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 2 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.สปรทบ.com>
- ⁵ เรื่องเดียวกัน.
- ⁶ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล. แนวพระราชดำริ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” นำประโยชน์สุขสู่ประชาชน. บทความวิชาการสถาบันพระปกเกล้า 2559; 51-64.
- ⁷ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.rdpb.go.th>
- ⁸ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล. แนวพระราชดำริ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” นำประโยชน์สุขสู่ประชาชน. บทความวิชาการสถาบันพระปกเกล้า 2559; 51-64.
- ⁹ คำสั่งกองทัพอากาศที่ 1 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาคที่ 1 และกรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่เขตของกองทัพอากาศที่ 1 ที่ 888/2531 ลง 28 พฤศจิกายน 2531.
- ¹⁰ คำสั่งกองทัพอากาศที่ 1 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาคที่ 3 และกรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่เขตของกองทัพอากาศที่ 3 ที่ 212/2536 ลง 12 กรกฎาคม 2536.
- ¹¹ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล. แนวพระราชดำริ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” นำประโยชน์สุขสู่ประชาชน. บทความวิชาการสถาบันพระปกเกล้า 2559; 51-64.

- 12 คำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 1116/2557 ลง 21 พฤศจิกายน 2557.
- 13 การบริหารจัดการชายแดนเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา พื้นที่บริเวณชายแดนภาคตะวันออก (ชายแดนไทยและกัมพูชา)[อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 3 มิถุนายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: http://www.sscthailand.org/uploads_ssc/การบริหารจัดการชายแดนกรณีไทย-กัมพูชา.pdf
- 14 ศรัณยู วรากุลวิทย์. ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว = Orientation to tourism industry. [อีบุ๊ก]. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง. 2546. [เข้าถึงเมื่อ 28 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://opac.trang.psu.ac.th/BibDetail.aspx?bibno=11492>
- 15 นิตยา งามยิ่งยง, ละเอียด ศิลาน้อย. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบริเวณริมฝั่งคลองดำเนินสะดวกในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี 25; 11: 149-66.
- 15 รูปแบบการท่องเที่ยว [อินเทอร์เน็ต]. Tourism of world. [เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://tourismatbuu.wordpress.com/ความรู้เบื้องต้นการท่องเที่ยว/รูปแบบการท่องเที่ยว>
- 15 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://royal-project.maehongson.go.th/index.php/th/>
- 16 หลุทัย พันธุ์จุล. วิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว [อินเทอร์เน็ต]. วิทยาลัยเทคโนโลยีชัยบาดาล [เข้าถึงเมื่อ 4 มิถุนายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/xutsahkrmtxngtheiyw27001001/>
- 17 รูปแบบการท่องเที่ยว [อินเทอร์เน็ต]. Tourism of world. [เข้าถึงเมื่อ 1 มิถุนายน 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://tourismatbuu.wordpress.com/ความรู้เบื้องต้นการท่องเที่ยว/รูปแบบการท่องเที่ยว>
- 18 นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์: 2544.
- 19 อังคณา ฤทธิกุล. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง ตำบลต้นยวน อำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี; 2558.

- ²⁰ กฤษณา กาญจนาลัย. แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต. [งานวิจัยส่วนบุคคลหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร]. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร; 2560.
- ²¹ เรื่องเดียวกัน.
- ²² ศรัณยา วรากุลวิทย์. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 3 มิถุนายน 2563]. อ้างอิงใน: <https://sites.google.com/site/fhdfh656/kar-tlad-pheux-xu-sa-hkr-rm-kar-thxng-theiyw>
- ²³ แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี พ.ศ. 2561 - 2565.
- ²⁴ ศรัณยา วรากุลวิทย์. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 3 มิถุนายน 2563]. อ้างอิงใน: <https://sites.google.com/site/fhdfh656/kar-tlad-pheux-xu-sa-hkr-rm-kar-thxng-theiyw>
- ²⁵ เมตต์ เมตต์การุณจิต. ยุทธศาสตร์เชิงรุกในการนำโครงการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริไปปฏิบัติสู่ผลสำเร็จ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สกลนคร. วารสารบัณฑิตศึกษา 2555; 44: 9-21.
- ²⁶ แผนพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี พ.ศ. 2561 – 2565.
- ²⁷ นาทยา บุตรอยู่. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2557.
- ²⁸ ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, กิรติ ตระการศิริวานิช และทิพยาภรณ์ รัตนลาโภ. การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย. วารสาร <http://e-jodil.stou.ac.th> 2560; 7: 9-10.
- ²⁹ อังคณา ฤทธิกุล. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านถ้ำผึ่ง ตำบลต้นยวน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี; 2558.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ

พันเอก ชัยวัฒน์ ศิริวรรณ

วัน เดือน ปีเกิด

15 ตุลาคม 2520

ประวัติสำเร็จการศึกษา

พ.ศ. 2536	โรงเรียนเตรียมทหาร	รุ่นที่ 36
พ.ศ. 2538	โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า	รุ่นที่ 47
พ.ศ. 2553	โรงเรียนเสนาธิการทหารบก	รุ่นที่ 88

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2543	ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 5
พ.ศ. 2544	ผู้บังคับหมวดปืนเล็กกองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ
พ.ศ. 2546	ผู้บังคับหมวดกรรมนักเรียนนายร้อย รักษาพระองค์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
พ.ศ. 2548	ผู้บังคับ กองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ
พ.ศ. 2549	นายทหารฝ่ายยุทธการและการฝึก กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ
พ.ศ. 2554	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายกำลังพล กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ฯ
พ.ศ. 2558	หัวหน้าฝ่ายกำลังพล กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ฯ
พ.ศ. 2561	หัวหน้ากองยุทธการ มณฑลทหารบกที่ 14

ตำแหน่งปัจจุบัน

พ.ศ. 2563	รองผู้บังคับการกรมสนับสนุน กองพลทหารราบที่ 11
-----------	---